

TOMASZ MARIA DĄBEK OSB

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

tomasz.dabek@upjp2.edu.pl

Franciszek Mickiewicz SAC, *Ewangelia według świętego Łukasza, rozdziały 1–11. Wstęp, przekład z oryginału, komentarz*, Edycja Świętego Pawła, Częstochowa 2011, 684 s. (Nowy Komentarz Biblijny. Nowy Testament, 3.1); *Ewangelia według świętego Łukasza, rozdziały 12–24. Wstęp, przekład z oryginału, komentarz*, Edycja Świętego Pawła, Częstochowa 2012, 677 s. (Nowy Komentarz Biblijny. Nowy Testament, 3.2)

Od pewnego czasu dysponujemy komentarzem do Ewangelii św. Łukasza wydanym w serii Nowy Komentarz Biblijny przez Edycję Świętego Pawła w Częstochowie w latach 2011 i 2012. Ta znakomita seria umożliwia polskim czytelnikom poznanie osiągnięć współczesnej nauki: egzegezy i teologii biblijnej. Poprzedni polski komentarz na tym poziomie opracowywano w latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych ubiegłego wieku. Autorowi trzeba wyrazić szczególne uznanie, że swoją pracę przygotował stosunkowo szybko – dwa obszerne tomy ukazały się w czasie, kiedy nie mamy jeszcze komentarzy do wielu stosunkowo krótkich listów apostołskich.

W pierwszym tomie po wykazie skrótów i transliteracji autor w obszernym wstępie przedstawia problemy historyczno-krytyczne (s. 23–75): tekst Ewangelii, jej źródła, cel i gatunek literacki, styl i kunszt literacki ewangelisty (piękno stylu i języka, precyzja terminów i wyrażań, semityzmy), struktura literacka, dane o autorze, adresaci, miejsce i czas powstania dzieła.

Trzon pracy stanowi tekst i komentarz w następującym układzie:

Prolog (1, 1–4) – s. 77–86

1. Narodzenie i dzieciństwo Jezusa i Jana Chrzciciela (1, 6–2, 52) – od s. 86
2. Wydarzenia przygotowujące działalność Jezusa (3, 1–4, 13) – od s. 208
3. Działalność Jezusa na terytoriach Galilei (4, 14–9, 50) – od s. 253
  - 3.1. Początek działalności Jezusa w Nazarecie i w okolicach Kafarnaum (4, 14–5, 16) – od s. 255
  - 3.2. Pierwsze konflikty ze znawcami Prawa i faryzeuszami (5, 17–6, 11) – od s. 294
  - 3.3. Mowa na równinie i okoliczności jej towarzyszące (6, 12–49) – od s. 324
  - 3.4. Jezus jako miłosierny Prorok i Mesjasz (7, 1–50) – od s. 369
  - 3.5. Rozwój działalności Jezusa (8, 1–56) – od s. 409
  - 3.6. Formacja Dwunastu (9, 1–50) – od s. 446

4. Podróż Jezusa do Jerozolimy (9, 51–19, 28) – od s. 510

Ekskurs: Rola Jeruzalem w teologicznej wizji Łukasza – od s. 512

- 4.1. Pierwszy okres podróży (9, 51 – 13, 21) – od s. 517.

W tym tomie został omówiony materiał do 11, 54.

Dalej zamieszczona jest podstawowa bibliografia (od s. 631), indeks autorów (od s. 643), indeks tekstów biblijnych (od s. 653), indeks tekstów pozabiblijnych (od s. 679).

Tom drugi po wprowadzeniu od zespołu redakcyjnego, wykazie skrótów i podaniu przyjętej transliteracji kontynuuje komentowanie Podróży Jezusa do Jerozolimy:

- 4.1.3. Wezwania do wyrzeczenia, czujności i nawrócenia (12, 1–13, 21) – od s. 27

- 4.2. Drugi okres podróży (13, 22–17, 10) – od s. 101.

Po omówieniu przypowieści o bogaczu i ubogim Łazarzu (16, 19–31) jest ekskurs: Życie i odpłata po śmierci (od s. 211) i dalej Reguły obowiązujące w życiu uczniów (17, 1–10) – od s. 217.

- 4.3. Trzeci okres podróży (17, 11–19, 28) – od s. 227

5. Działalność Jezusa w Jerozolimie (19, 28–21, 38) – od s. 313

- 5.1. Triumfalny wjazd Jezusa do Jerozolimy (19, 28–44) – od s. 314
- 5.2. Nauczanie na terenie świątyni (19, 45–21, 4) – od s. 330

- 5.3. Mowa eschatologiczna (21, 5–38) – od s. 385
6. Droga Jezusa na krzyż (22, 1–23, 56) – od s. 415
  - 6.1. Ostatnia Pascha Jezusa z uczniami (22, 1–38) – od s. 420
  - 6.2. W Ogrodzie Oliwnym (22, 39–53) – od s. 471
  - 6.3. Proces przed Sanhedrynem i Piłatem (22, 54b–23, 25) – od s. 485
  - 6.4. Ukrzyżowanie, śmierć i pogrzeb (23, 26–56) – od s. 529
7. Zmartwychwstanie Jezusa (24, 1–53) – od s. 567.

Podobnie jak w tomie pierwszym na końcu jest podstawowa bibliografia (od s. 629), indeks autorów (od s. 639), indeks tekstów biblijnych (od s. 649), indeks tekstów pozabiblijnych (od s. 671).

Tak jak we wszystkich tomach serii komentarzy po wprowadzeniu poszczególne fragmenty tekstu są najpierw podane w przekładzie autora (w razie potrzeby z informacjami o wersjach oryginału), który według mojego uznania jest równocześnie dokładny i piękny pod względem literackim. Dalej przedstawione są zagadnienia literackie przełożonego fragmentu: w razie potrzeby omawia się tradycję i redakcję, tło historyczne, gatunek literacki i styl oraz strukturę i historyczność perykopy. Potem następuje dokładna egzegeza poszczególnych wersów na tle całej Biblii, aspekt kerygmacyjny oraz bibliografia do konkretnego tekstu.

Komentarz reprezentuje bardzo wysoki poziom naukowy, równocześnie jest pisany w sposób komunikatywny – mogą z niego korzystać nie tylko fachowi bibliści, duszpasterze, studenci teologii, ale wszyscy zainteresowani Pismem Świętym. Autor przedstawia obiektywnie różne opinie badaczy w sprawach wyjaśnianych na różne sposoby i zajmuje własne stanowisko, na ogół pełne równowagi, łączące możliwe do utrzymania interpretacje tradycyjne z osiągnięciami najnowszej wiedzy biblijnej. Budzi uznanie, że podkreśla związek myśli św. Łukasza z nauczaniem św. Jana oraz św. Pawła: znajomość tradycji Janowej lub nawet ustnego nauczania Jana Apostoła oraz wpływ św. Pawła na stosowaną w Ewangelii terminologię teologiczną i ważne w niej idee teologiczne. Cenne jest podkreślanie kategorii świadectwa przy określaniu gatunku literackiego. Podany sposób uporządkowania tekstu: określenie jego struktury, jest też świadectwem mądrego korzystania z dotychczasowych propozycji przy umiejętnym wprowadzaniu własnych korekt.

Omawiając tekst, autor stosuje jako podstawową metodę historyczno-krytyczną, kładzie nacisk zwłaszcza na historię redakcji. Korzysta także z metody narracyjnej, pragmatycznej i porównawczej. Znaczenie greckich terminów pokazuje na podstawie ich zastosowania w Nowym Testamencie, w Septuagincie, w razie potrzeby także w literaturze pozabiblijnej (m.in. greckiej i babilońskiej). Przybliża tło wydarzeń i obrazów zastosowanych w przypowieściach, szczegóły życia codziennego oraz sposób myślenia ówczesnych Żydów, a także pogan, do których kierował swe przesłanie św. Łukasz. By lepiej wyjaśnić niektóre idee teologiczne w Ewangelii, korzysta również ze starotestamentalnej literatury apokryficznej i qumrańskiej.

Ostatnia część opracowanych perykop, jak w innych tomach serii, pokazuje „aspekt kerygmacyjny” – teologiczne podsumowanie treści oraz konkretne zastosowanie w życiu chrześcijan, dla których Biblia powinna być fundamentem ich postępowania, uczestnictwa w życiu Kościoła oraz ludzkiej społeczności, a także osobistego rozwoju duchowego. Tu autor pokazuje zarówno umiejętność naukowej syntezy, jak i praktycznego formowania innych. Widać owoce formacji naukowej oraz doświadczenie kapłana i członka apostołskiej wspólnoty zakonnej.

Bardzo obszerne dwutomowe dzieło jest znaczącym wkładem w polską biblistykę i kulturę religijną. Jest ważnym elementem cennej serii, która stanowi podstawową pomoc dla biblistów, a jednocześnie może być z pożytkiem czytana przez wszystkich zainteresowanych Pismem Świętym. Umiejętności autora, znajomość języków biblijnych i nowożytnych pozwalająca korzystać z wartościowej literatury, środowiska biblijnego, krytyczne analizy i słuszne, odpowiednio uzasadnione wnioski budzą wysokie uznanie.

Drobnym utrudnieniem w szybkim korzystaniu z dzieła, niezależnym od autora, jest podawanie u góry strony informacji, że materiał dotyczy dużych partii tekstu [np. s. 177, gdzie zaczyna się Łk 16, 1–13, jest: 4. Podróż Jezusa do Jerozolimy [9, 51–19, 28]]. Akurat na tej stronie widać, że zaczyna się komentarz do Łk 16. Znacznie lepiej byłoby podawać na każdej stronie, jakie wersety są na niej omawiane, jak np. w komentarzach serii Herdera czy World Biblical Commentary. Pewnie redaktor techniczny miałby nieco więcej pracy, ale zasłużyłby na wdzięczność czytelników, podczas gdy obecnie jest to pewien cień na edycji doskonałej merytorycznie serii.